

Utredning om HBTQ- certifiering

Sandra Backlund

Rapportnr: Bun 2017/167
Maj 2017

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
1. BAKGRUND	3
2. SYFTE OCH METOD	3
3. OM HBTQ-CERTIFIERING	3
3.1. Certifiering genom RFSL	4
3.2. Certifiering genom ATM Skolutveckling	4
4. ANALYS	4
4.1. Förskolechefens ansvar	4
4.2. HBTQ-certifiering kopplat till det systematiska kvalitetsarbetet	5
4.3. Syftet med HBTQ-certifieringen	5
4.4. HBTQ-certifiering av andra verksamheter	5
5. EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR	6
5.1. Finansiering	6
6. SLUTSATSER	7



SAMMANFATTNING

Barn- och ungdomsförvaltningen har getts i uppdrag att se över möjligheter och förutsättningar för att HBTQ-certifiera de nya förskolorna på Fyrspannsvägen och Parkvägen. Barn- och ungdomsförvaltningen har därför undersökt hur en certifiering går till, vad det innebär och vad det kostar.

En certifiering handlar om att personalen på förskolorna utbildas i normkritik i syfte att skapa en inkluderande miljö och ett välkomnande bemötande utifrån ett HBTQ-perspektiv. RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter) är den ledande aktören som genomför HBTQ-certifiering. Det finns även mindre aktörer som kan anlitas till exempel ATM Skolutveckling. Certifiering via RFSL kostar cirka 237 500 kr medan certifiering via ATM Skolutveckling kostar 45 000 kr. Prisuppgifterna gäller HBTQ-certifiering för båda förskolorna. Därtill tillkommer till exempel vikariekostnader som uppkommer i samband med att ordinarie personal deltar i utbildningssatsningen.

Frågan om finansiering är överhängande. Såvida certifieringen ska ske inom förskolornas interna budget kan kostnaderna anses vara betydande, speciellt i relation till förskolornas ekonomiska förutsättningar vid nystart. Om barn- och ungdomsnämnden finansierar certifieringen genom tillskjutande resurser aktualiseras kravet om konkurrensneutralitet och bidrag på lika villkor till kommunala respektive fristående aktörer. Kostnaderna blir då troligtvis högre då fristående verksamheter ska kompenseras.

Förvaltningens samlade bedömning är att en HBTQ-certifiering genom RFSL är en kostsam investering, men att resultaten skulle kunna bidra till en kvalitativ verksamhet i synnerhet vad det gäller bemötande och likabehandlingsarbete. Det kan också bidra till en ökad mångfald i det fria valet av förskola. Det är dock möjligt att samma resultat kan uppnås genom certifiering via ATM Skolutveckling, men till en avsevärd lägre kostnad.

Det är av yttersta vikt att de blivande förskolecheferna är positivt inställda till förslaget. Skollagen anger att en förskolechef har rätt att besluta om sin enhets inre organisation och att det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Bestämmelserna begränsar på så vis nämndens möjlighet att besluta i denna fråga och ger istället mandatet till förskolechefen. Detta i synnerhet om förskolornas interna budgetram ska finansiera certifieringen.



1. BAKGRUND

I september 2016 beslutade barn- och ungdomsnämnden att de nya förskolorna på Fyrspannsvägen i Jakobsberg respektive Parkvägen i Barkarbystaden ska drivas i kommunal regi. I samband med beslutet gavs även barn- och ungdomsförvaltningen i uppdrag att se över möjligheter och förutsättningar för att HBTQ-certifiera de nya förskolorna.¹

De aktuella förskolorna ska vara på plats år 2018. Förskolan på Parkvägen kommer ha cirka 20-25 personal anställda och förskolan på Fyrspannsvägen kommer ha cirka 15-20 personal anställda. En eventuell certifiering måste ske när både ledning och personal på plats.

2. SYFTE OCH METOD

Syftet med uppdraget har varit att redogöra för möjligheter och förutsättningar att låta de nya förskolorna genomgå en HBTQ-certifiering. Därför har barn- och ungdomsförvaltningen undersökt hur en certifiering går till, vad det innebär och vad det kostar.

Inom ramen för undersökningen har barn- och ungdomsförvaltningen varit i kontakt med de aktörer som tillhandahåller certifieringen. Förvaltningen har även undersökt hur skrivelser i författningarna kan påverka möjligheten att genomföra en HBTQ-certifiering.

3. OM HBTQ-CERTIFIERING

HBTQ står för Homosexuella, Bisexuella, Transpersoner och Queerpersoner. Begreppet bottenar i individens egen uppfattning om sin identitet och förhållandet mellan identiteten och rådande normer.

RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter) är den ledande aktören som genomför HBTQ-certifiering. Det finns även mindre aktörer som kan anlitas till exempel ATM Skolutveckling. ATM Skolutveckling består av utvecklingskonsulter och erfarna rektorer som gått samman för att genom sin erfarenhet kunna bidra till en bättre skola. ATM Skolutveckling har knutit till sig HBTQ-utbildare och specialister inom normkritiskt pedagogik, bland annat från RFSL.

I bägge fallen handlar certifieringen om att personalen utbildas i normkritik i syfte att skapa en inkluderande miljö och ett välkomnande bemötande utifrån ett HBTQ-perspektiv. Syftet med HBTQ-certifiering beskrivs av RFSL vara att verksamheter på ett strukturerat och målmedvetet sätt kan skapa en miljö där alla känner sig inkluderade. Genom ett normkritiskt förhållningssätt skapas verktyg för att kunna arbeta systematiskt med likabehandling, bemötande och mänskliga rättigheter. Utgångspunkten vid certifieringen beskrivs vara heteronormen och HBTQ-frågor, men certifieringen innebär att även normer kopplade till övriga diskrimineringsgrunder diskuteras, det vill säga etnisk tillhörighet, funktionsnedsättning, kön, könöverskridande identitet och uttryck, religion sexuell läggning och ålder.

¹ Se Dnr Bun 2016/235

3.1. Certifiering genom RFSL

I praktiken bygger RFSL:s HBTQ-certifiering på omfattande utbildningsinsatser under minst fem månader, där alla anställda inom verksamheten ska delta i fyra halvda-gars utbildning. Därutöver bildas en HBTQ-grupp inom verksamheten, som kontinuerligt arbetar med HBTQ-frågor och som under certifieringsprocessen får stöd från RFSL. HBTQ-gruppen ska bygga upp en fortlevande process i verksamheten. Certifieringen är giltig i tre år och verksamheten kan därefter omcertifieras genom en sex timmars workshop med verksamhetens HBTQ-grupp. För cirka 40 anställda skulle priset för en certifiering uppgå till cirka 237 500 kr.²

3.2. Certifiering genom ATM Skolutveckling

ATM Skolutvecklings certifieringsprocess sträcker sig över sex veckor och följs upp ett år efter certifieringen. Processen inleds med ett kartläggningsarbete av skolans normer med all personal i verksamheten. En och en halv arbetsdag ägnas åt kartläggningsarbetet, vilket följs av en heldags utbildning för samtlig personal kring normkritisk pedagogik. En grupp tillsätts som ska arbeta strategiskt med det fortlöpande förändringsarbetet. Gruppen deltar i en workshop och en handlingsplan för det fortsatta arbetet tas fram under ledning av konsulter från ATM Skolutveckling och i samråd med skolledning och elevhälsoteam. Certifieringen av en personalgrupp på 40 anställda kostar cirka 45 000 kr exklusive moms.³

Certifieringen är inte tidsbegränsad, men om det tillkommer mycket personal rekommenderas att en kortare utbildningsinsats riktas mot den nya personalen. Priset på omcertifieringen beror på antal ny personal och om personal i den strategiska gruppen finns kvar i verksamheten eller inte.

4. ANALYS

Denna undersökning har syftat till att redogöra för möjligheter och förutsättningar för att HBTQ-certifiera förskolorna på Fyrspannsvägen och Parkvägen. Nedan lyfts olika perspektiv som bör beaktas.

4.1. Förskolechefens ansvar

Förutsättningar som bland annat bör nämnas är det faktum att en förskolechef enligt skollagen har rätt att besluta ”... om sin enhets inre organisation...”.⁴ Dessutom anges i skollagen att ”... det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Dessa ska särskilt verka för att verksamheten utvecklas.”.⁵

I det ansvar som förskolechefen har att fungera som ledare och samordnare av det pedagogiska arbetet ingår att dessa personer också fattar de beslut ett sådant ansvar kräver, till exempel vad det gäller personalens kompetensutveckling. Därmed medför bestämmelserna som anges ovan att de aktuella förskolornas blivande förskolechefer måste fatta de beslut som krävs för att möjliggöra HBTQ-certifieringen. Förslaget rör

² Se *Hur mycket värt är allas lika värde? Hbtq-certifiera er verksamhet med RFSL och Priser för RFSL Media & Info 2017*

³ Enligt uppgift via mail från ATM Skolutveckling

⁴ Skollagen 2 kap. 10 §, första stycket

⁵ Skollagen 2 kap. 9 §, första stycket



sig om två nya förskolor där förskolechefer ska rekryteras, vilket pekar på att en eventuell önskan om att HBTQ-certifiera förskolorna bör betonas under rekryteringsprocessen.

4.2. HBTQ-certifiering kopplat till det systematiska kvalitetsarbetet

Enligt Skolverket är ett kvalitetsarbete fungerande när alla som arbetar i exempelvis en förskola systematiskt och kontinuerligt följer upp verksamheten, analyserar resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planerar och utvecklar utbildningen. Utvecklingsarbetet ska med andra ord ha sin utgångspunkt i en analys av verksamhetens resultat. I praktiken handlar det ofta om att prioritera bland olika kompetenshöjande insatser utifrån de behov som synliggjorts. Det är förskolechefens roll att avgöra vad verksamheten ska satsa på i utvecklingsarbetet och vilken typ av kompetensutveckling personalen bör ges. Beslutet bör grunda sig i en bedömning av vad som anses gagna verksamheten mest.

Hur det systematiska kvalitetsarbetet är tänkt att fungera i förskolan enligt författningarna, styrker resonemanget om att förskolechefen bör vara den person som fattar beslut om en eventuell HBTQ-certifiering. Förskolechefen måste göra en bedömning om det just är en HBTQ-certifiering som bör prioriteras i utvecklingsarbetet, eller om det finns andra områden som bedöms vara mer angelägna att fokusera på utifrån verksamhetens behov.

Å andra sidan, är de tilltänkta förskolorna för HBTQ-certifieringen nya och det saknas initialt verksamhet att utgå från i utvecklingsarbetet. Detta kan tala för att en certifiering skulle lämpa sig för just dessa förskolor, såvida förskolechefen instämmer i vikten av HBTQ-certifieringen.

4.3. Syftet med HBTQ-certifieringen

Föregående avsnitt tog avstamp i att HBTQ-certifieringen är en del i ett kvalitetsarbete som syftar till att förbättra verksamheten. Om utgångspunkten för HBTQ-certifieringen också är att bidra till mångfald bland förskolorna i kommunen så att föräldrar ges ett större utbud att välja bland, kan det anses spela mindre roll att det saknas en behovsprövning i insatsen. Då är målsättningen delvis en annan: nämligen att erbjuda föräldrar HBTQ-certifierade förskolor. Dock bör det betonas att även i detta fall måste förskolechefen besluta om HBTQ-certifieringen utifrån dennes rätt att besluta om enhetens inre organisation samt utifrån sin roll som pedagogisk ledare.

4.4. HBTQ-certifiering av andra verksamheter

Uppdraget som det har utformats har handlat om att HBTQ-certifiera de nya förskolorna på Fyrspannsvägen och Parkvägen, men det kan finnas andra verksamheter som likaså lämpar sig för en HBTQ-certifiering. Det är möjligt att det finns andra förskolor som utifrån det systematiska kvalitetsarbetet ser ett behov av att genomgå en certifiering som en del i likabehandlingsarbetet.

Ytterligare ett tänkbart alternativ är att HBTQ-certifiera Järfälla barn- och elevhälsa (JBE). JBE är organiserade centralt och bistår förskolor och skolor med kompetens inom området elevhälsa bland annat genom att handleda personal. Det är tänkbart att JBE skulle kunna bistå med spetskompetens inom HBTQ-frågor och kunna sprida

denna kunskap till förskolor och grundskolor för att främja det lokala likabehandlingsarbetet.

5. EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

De ekonomiska kostnaderna kopplade till HBTQ-certifieringen består dels av den kostnad som utbildningsanordnaren kräver för sin tjänst, dels av värdet av den arbetstid som utbildningsinsatsen kräver. Om samtlig personal ska genomgå utbildningen kommer det finnas ett behov av vikarier så att den löpande verksamheten kan fortgå. Säkerligen kan en del utbildningstillfällen ske under planeringsdagar och andra tillfällen då behov av vikarier inte finns. Det är även tänkbart att en del av utbildningstillfällena äger rum innan verksamheten öppnar för barn. Men troligtvis måste viss tid för ändamålet läggas när befintlig verksamhet äger rum. Under dessa tillfällen krävs vikarier.

Se tabellerna nedan för en uppskattad kostnadsredogörelse. De prisexempel som tagits fram gäller en certifiering som rör en personalgrupp på 40 anställda och inkluderar personal från båda förskolorna. Det är viktigt att betona att kostnaderna som anges i tabellerna gäller för innevarande år och anges exklusive moms.

Kostnader kopplade till HBTQ-certifiering	RFSL, kr	ATM, kr
Vikariekostnader - kopplat till utbildningstillfällen Beräkningen utgår från ett antagande om att 40 vikarier skulle krävas motsvarande en heldag. Beräkningen utgår från en genomsnittlig timkostnad av 123 kr per vikare, vilket är medellönen per timme för en vikarie i förskolan. 40 vikarier * 8 timmar * 123 kr = 39 360	39 360	39 360
Vikariekostnader – kopplat till verksamhetens arbetsgrupp Beräkningen utgår från ett antagande om att vikarier krävs under 25 timmar i samband med att arbetsgruppen träffas. Beräkningen utgår från en genomsnittlig timkostnad av 123 kr per vikare. 25 timmar * 123 kr = 3075	3075	3075
Kostnad för certifiering	237 500	45 000
Totalt	279 935	87 435

Notera även att RFSL:s modell kräver att en omcertifiering sker vart tredje år till en kostnad på 20 000 kr. Gällande ATM Skolutvecklingsmodell sker endast en omcertifiering om en större andel av personalen har bytts ut. Priset på omcertifieringen avser två hela utbildningsdagar och kostar cirka 11 000 kr om tio personal ska delta.⁶

5.1. Finansiering

Barn- och ungdomsnämnden kan välja att låta förskolorna själva finansiera HBTQ-certifieringen inom respektive förskolas budgetram eller välja att tillskjuta medel för ändamålet. Det förstnämnda aktualiserar förskolechefens rätt att besluta över enhetens inre organisation, vilken begränsar barn- och ungdomsnämndens möjlighet att styra verksamhetens resurser. Dessutom har nystartade verksamheter höga startkost-

⁶ Enligt uppgift från RFSL och ATM Skolutveckling via mail



nader. Kostnaderna för certifieringen kan därför anses vara betydande, speciellt i relation till förskolornas ekonomiska förutsättningar.

Det andra alternativet är att barn- och ungdomsnämnden tillskjuter medel för ändamålet. Vid ett sådant förfarande måste hänsyn tas till konkurrensneutraliteten och det faktum att bidrag enligt lag ska fördelas på lika villkor mellan kommunala och fristående aktörer. Medel skulle kunna riktas direkt mot förskolorna på Fyrspannsvägen och Parkvägen, men då krävs att de fristående förskolorna kompenseras så att kravet om bidrag på lika villkor uppfylls. Kostnaderna som anges i tabellen på föregående sida blir då avsevärt högre.

Alternativt skulle en summa medel kunna avsättas för HBTQ-certifiering på barn- och ungdomsförvaltningens budgetram, varpå både fristående och kommunala verksamheter ges möjlighet att äska medel för certifiering på lika villkor. Då skulle även exempelvis JBE kunna äska medel för certifiering. Eftersom JBE riktar sig mot både fristående och kommunala verksamheter skulle detta inte strida mot konkurrensneutraliteten.

6. SLUTSATSER

En förutsättning för att en HBTQ-certifiering av de nya förskolorna på Fyrspannsvägen och Parkvägen kan genomföras, är att de blivande förskolecheferna är positivt inställda till förslaget. Skollagen anger att en förskolechef har rätt att besluta om sin enhets inre organisation och att det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska leddas och samordnas av en förskolechef. Barn- och ungdomsförvaltningen gör därför bedömningen att förskolechefen bör fatta beslut om en eventuell HBTQ-certifiering. Detta i synnerhet om det är respektive förskolas budget som ska finansiera insatsen.

De kostnader som har tagits fram pekar på att en certifiering som sker via ATM Skolutveckling medför avsevärt lägre kostnader (45 000 kr) än certifiering via RFSL (237 500 kr). Det är svårt att utvisa något kring alternativens kvalitet, det vill säga vad man får för pengarna. RFSL:s modell är sannolikt mer beprövad, men det måste inte innebära att den håller högre kvalitet.

Frågan om finansiering är överhängande. Såvida certifieringen ska ske inom förskolornas interna budget kan kostnaderna anses vara betydande, speciellt i relation till förskolornas ekonomiska förutsättningar vid nystart. Om barn- och ungdomsnämnden finansierar certifieringen genom tillskjutande resurser aktualiseras kravet om konkurrensneutralitet och bidrag på lika villkor till kommunala respektive fristående aktörer. Kostnaderna blir då troligtvis högre då fristående verksamheter ska kompenseras.

Förvaltningens samlade bedömning är att en HBTQ-certifiering genom RFSL är en kostsam investering, men att resultaten skulle kunna bidra till en kvalitativ verksamhet i synnerhet vad det gäller bemötande och likabehandlingsarbete. Det kan också bidra till en ökad mångfald i det fria valet av förskola. Det är dock möjligt att samma resultat kan uppnås genom certifiering via ATM Skolutveckling, men till en avsevärd lägre kostnad. Den viktigaste förutsättningen är dock att berörda förskolechefer är välvilligt inställda till förslaget.